

Karpuk, Waldemar

Nieznany egzemplarz Biblii z biblioteki Zygmunta Augusta

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 40/1, 127-130

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Waldemar Karpuk
(Lublin)

NIEZNANY EGZEMPLARZ *BIBLI* Z BIBLIOTEKI ZYGmunTA AUGUSTA

Biblioteki zakonne, do końca jeszcze nie zbadane, kryją w swoich zbiorach wiele zagadek czekających na rozwiązanie. W Bibliotece Księży Marianów w Lublinie, w zbiorze starych druków pod sygnaturą XVI.74 znajduje się *Biblia*, która należała do biblioteki Zygmunta Augusta. Jest to:

„Biblia sacrosancta Veteris ac Novi Testamenti iuxta Vulgata[m] editionem. Quorum alterum ad hebraicam, alterum ad graecam veritatem emendatum est diligentissime, ut nova editio non facile desideretur, et vetus tamen hic agnoscatur: adiectis ex eruditis scriptoribus scholiis, ita, ubi opus est, locupletibus, ut pro commentariis sint: multis certe locorum millibus praesertim difficilioribus, lucem afferunt.

Auctore Isidorio Clario Brixiano ex Monacho Casinate Episc. Fulginatensi. Secunda eius recognitione”¹.

Druku tego nie wymienia najnowszy katalog książek z biblioteki Zygmunta Augusta, stanowiący zarazem rekonstrukcję biblioteki królewskiej². O przynależności *Biblii* do tej biblioteki świadczy wybity na okładzinie górnej oprawy złożony superexlibris królewski, a na dolnej napis: „SIGISMUNDI AUGUSTI REGIS POLONI[A]E MONUMENTUM ANNO 1564”.

Na grzbiecie oprawy widnieje sygnatura: malowana niebieską farbą – duża litera A oraz kolorem czerwonym liczba 38. Ten system klasyfikacji stosowany był przez reformatów warszawskich. Wprowadził go o. Paweł Stopiński w połowie XIX wieku³. Duże litery alfabetu oznaczały kolejne działy, a cyfry numer każdej pozycji w dziale. Jak *Biblia* trafiła do reformatów – trudno dzisiaj ustalić. Wymagałoby to odrębnego studium nad rozproszonym księgozbiorem reformackim. Po

kasacie klasztoru reformackiego część ksiązek z opuszczonego księgozbioru, wśród których musiała znajdować się interesująca nas *Biblia*, została przekazana Marianom na Bielanych⁴. Książki te włączono do tworzącej się biblioteki. Opuszczając Bielany w roku 1954 marianie zabrali z sobą część zbiorów, które następnie uległy rozproszeniu w placówkach mariańskich. Od roku 1980 *Biblia* ta znajduje się w bibliotece w Lublinie, dokąd przeniesiono stare druki z pozostałych bibliotek mariańskich. Na odwrocie karty tytułowej znajduje się zamazana notatka, która jednak nie jest zapisem własnościowym. Pismo notatki wskazuje na brulionową bastardę z drugiej połowy XVII wieku:

„Biblia Haec sub praetextu Correctionis cuiusdam Briixli [!] Episcopi multum errorem, num non Episcopi res est a Biblia dilucidare aut corrigere Quia haec ab omnibus Conciliis a tot Centenis annis potest ex a multis Juris Pontifici [...] app[arent] bani debent quod hic de est adeo multorum Sale Sapientiae Legenda aut ex aliis Corrigenda mali[.....] enim Co[.....] est [.....] text[.] ve[...] non ali[....] Locis omnis[.] aut aliis ve[....] n[.....]”.

Na górnym obciążeniu kart umieszczono napis: „BIBLIA: SACRA: ISIDORI: CLARII:”.

Biblia została wydrukowana w Wenecji w roku 1557, w oficynie włoskiego księgarza i wydawcy Luci Antoniego Giunty [Junty]. Wysokiej jakości papier użyty do jej druku pochodził z czerpalni włoskich. Na karcie tytułowej jest wyraźnie zarysowany filigran (kotwica w kole z 6-ramienną gwiazdą) charakterystyczny dla papierów włoskich. Książka wydana w formacie *in folio* składa się z 529 numerowanych kart. Składki tworzy głównie 8 kart, tylko 5 to duerniony, a jedna quinternion. Tekst *Biblie* został wytłoczony piękną antykwą renesansową, a komentarz do niego – italią. Zdobią go obrazkowe inicjały rozpoczynające poszczególne księgi *Starego i Nowego Testamentu*.

Oprawę o wymiarach 330x220x70 mm stanowią deski obciążone brązową skórą. Szycie na cztery podwójne zwięzy sznurowe wykończone jest kolorową kapitałą. Okładki połączone są z blokiem książki za pomocą sznurków wprowadzonych w deski i umocowane drewnianymi kołeczkami. Przednia karta ochronna nie zachowała się, natomiast na tylnej karcie ochronnej jest znak wodny: kroczący dzik. Kompozycję dominantową na okładzinie górnej tworzy wyciśnięta w centralnej części zwierciadła plakietka z superexlibrisem królewskim. Jest to superexlibris VI z napisem w otoku: „SIGISMUNDUS AUGUSTUS REX POLONI[A]E MAG[NUS] DUX LITUANI[AE]”. Ponadto do dekoracji użyto radełka 10, gdzie ornamentem są popiersia Chrystusa i czterech Ewangelistów umieszczone w arkadach i opatrzone napisami: „SALVATOR, MARCUS, MATHEUS, LUCAS, JOHANNES”. Na odcinku „MARCUS” data wykonania „1545” (z odwróconą cyfrą 4). Powyżej zwierciadła wytłoczono napis: „BIBLIA AUCTO // ISIDORO”. Przy okładzinie górnej zachowały się również dwie mosiężne blaszki od zapięcia. Na okładzinie dolnej centralne miejsce zajmuje superexlibris słowny z datą oprawy

„1564”. Obok radełka 10 zastosowano radełko nr 12 przedstawiające Pana Jezusa w całej postaci, jako Lekarza, Zbawiciela, Dobrego Pasterza i Nauczyciela (z krzyżem) z napisami: „SUR[...] VA, SALVATOR, EGO SUM PA, CAP CRUS”⁵.

Oprawa nosi ślady licznych uszkodzeń. Częściowy ubytek skóry widoczny jest na okładzinie górnej, także na brzegach oraz na grzbiecie oprawy. Okładzina dolna natomiast jest mocno poszarpana i wytarta, przez co dekoracja jest bardziej czytelna na okładzinie górnej. Być może nie tyle tekst (brak w nim jakichkolwiek zapisek, not), co sama oprawa budziła większe zainteresowanie. *Biblia* ta była jednym z eksponatów na wystawie zorganizowanej przez marianów w Gimnazjum na Bielanych⁶.

Przypisy

¹ H. H u r t e r: *Nomenclator litterarius theologiae catholicae*. T. 2. *Theologiae catholicae aetas media ab anno 1109–1563*. Ed. 2. Innsbruck 1906 col. 1480.

² Zob. A. K a w e c k a - G r y c z o w a: *Biblioteka ostatniego Jagiellona. Pomnik kultury renesansowej*. Wrocław 1988 s. 117–301 (katalog).

³ Por. A. S z t e i n k e: *Klasztor Ojców Reformatów w Warszawie*. Kraków 1990 s. 176–177; także J. B a r t o s z e w i c z: *Kościoty warszawskie rzymsko-katolickie opisane pod względem historycznym*. Warszawa 1855 s. 276.

⁴ S z t e i n k e, jw. s. 432–433.

⁵ Są to radełka z grupy opraw wileńskich Zygmunta Augusta – por. M. K r y n i c k a: *Oprawy książkowe z herbami ostatnich Jagiellonów w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie*. W: *Rozprawy i Sprawozdania Muzeum Narodowego w Krakowie*. T. 12:1980 s. 39; także, K a w e c k a - G r y c z o w a, dz. cyt. s. 96 (oprawy – ilustracje). Przy radełku nr 12 autorka podaje nieco inne napisy: „SUPER VA[LE], SALVA[TOR], EGO SUM PA[STOR] 1545, AVE CRUS”.

⁶ Zob. J. J a r z ę b o w s k i: *Historyczna wystawa bielańska*. „Wiadomości bielańskie” T. 2:1932 nr 4 s. 17.

